

Wyrok z dnia 12 maja 2000 r.

II UKN 538/99

Pomoc ze strony dziecka w prowadzeniu gospodarstwa rolnego ojcu niezdolnemu do pracy, gdy zamieszkuje ono poza tym gospodarstwem, a pracę wykonuje dorywczo, nie może być z reguły uznana za świadczoną na podstawie umowy o pracę.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Kazimierz Jaśkowski, Andrzej Kijowski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 12 maja 2000 r. sprawy z wniosku Kazimierza K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. o ustalenie obowiązku ubezpieczenia, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 14 lipca 1999 r. [...]

z m i e n i ł zaskarżony wyrok i oddalił apelację wnioskodawcy.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 16 marca 1999 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku oddalił odwołanie wnioskodawcy Kazimierza K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w B. z dnia 7 lipca 1998 r., odmawiającej objęcia pracowniczym ubezpieczeniem społecznym syna wnioskodawcy Krzysztofa po ustaleniu, że umowa o pracę zawarta z nim miała charakter fikcyjny. Opieka jaką świadczył zainteresowany na rzecz wnioskodawcy była formą pomocy rodzinnej, a wynagrodzenie jakie z tego tytułu otrzymywał stanowiło formę alimentacji ze strony ojca na rzecz syna będącego początkowo słuchaczem, Policealnego Studium Zawodowego, a od dnia 1 października 1998 r. studentem Wyższej Szkoły Matematyki i Informatyki Użytkowej

W uwzględnieniu apelacji wnioskodawcy, Sąd Apelacyjny w Białymstoku zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą decyzję organu rentowego ustalając, że

zainteresowany Krzysztof K., podlegał pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu od dnia 1 stycznia 1998 r.

W ocenie Sądu fakt zawarcia umowy jest niewątpliwy i nie kwestionowany ani przez organ rentowy, ani przez Sąd pierwszej instancji, a stanowisko, że zamiarem stron było obejście prawa, nie ma żadnego uzasadnienia. „Istnienie wzajemnych obowiązków między rodzicami a dziećmi (...) nie wyłącza możliwości odmiennego uregulowania tych obowiązków, w tym poprzez zawarcie umów o pracę. Przepisy kodeksu pracy nie wykluczają możliwości zawierania umów o pracę pomiędzy osobami bliskimi.” W podstawie prawnej wyroku Sąd Apelacyjny powołał art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst : Dz. U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.). Przepis art. 4 ust. 2 pkt 4 ustawy nie znajduje zastosowania, bowiem strony nie pozostawały we wspólnym gospodarstwie domowym.

Powyższy wyrok zaskarżyła kasacją strona pozwana i zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. oraz naruszenie przepisów postępowania mające decydujący wpływ na wynik sprawy – art. 328 § 2 KPC oraz art. 233 § 1 KPC, wniosła o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu, „lub Sądowi Okręgowemu” w Białymstoku do ponownego rozpoznania. W ocenie skarżącego, nie łączyły wnioskodawcy i zainteresowanego jakiegokolwiek stosunki umowne, a zakres obowiązków syna wobec ojca wynikał z obowiązków alimentacyjnych, w tych samych kategoriach należy oceniać pomoc finansową ojca wobec uczącego się syna.

Sąd Najwyższy rozważył co następuje:

Kasacja strony pozwanej jest uzasadniona Sąd Apelacyjny błędnie bowiem uznał, że wnioskodawca i zainteresowany w sprawie związani byli umową o pracę. Stosownie do art. 22 § 1 KP przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem, a pracodawca do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Istotne cechy stosunku pracy, według utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, to przede wszystkim podporządkowanie pracownika, wymóg osobistego świadczenia pracy oraz obciążenie podmiotu zatrudniającego ryzykiem prowadzenia zakładu pracy. O charakterze prawnym umowy decyduje nie nazwa jaką jej strony nadały, ale

treść ich oświadczeń woli (por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 1976r., I PZP 18/76 – OSNCP z 1976 r. z. 11, poz. 241).

Trafnie Sąd Apelacyjny zauważa, że przepisy prawa pracy nie wykluczają możliwości zawierania umów o pracę między osobami bliskimi, jednak w przypadku gdy taka umowa zostanie zawarta między osobami najbliższymi, np. między ojcem i synem, tak jak w tej sprawie, konieczne jest dokonanie szczególnie wnikliwej oceny, na podstawie ustalonych okoliczności, czy pokrewieństwo stron, nie wskazuje, że nie są one związane umową o pracę, a ich wzajemne prawa i obowiązki mają inną podstawę. Pomoc dziecka niezdolnemu do pracy ojcu w prowadzeniu gospodarstwa domowego i gospodarstwa rolnego w sytuacji gdy zamieszkuje ono poza gospodarstwem i wykonuje te prace dorywczo nie może z reguły być oceniana jako świadczona na podstawie umowy o pracę także wtedy, gdy strony tak nazwą umowę przez siebie zawartą, brak w niej bowiem, przytoczonych wyżej, istotnych cech takiej umowy. W tej sytuacji zgłoszenie przez wnioskodawcę Kazimierza K. swego syna Krzysztofa do pracowniczego ubezpieczenia społecznego, nie mogło być prawnie skuteczne, bowiem wzajemne świadczenia wnioskodawcy i zainteresowanego, nie wynikały z umowy o pracę.

Gdy więc w sprawie doszło jedynie do naruszenia prawa materialnego przez jego niewłaściwe zastosowanie, należało zmienić zaskarżony wyrok i oddalić apelację wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego, na podstawie art. 393¹⁵ KPC.

=====